

OHG dagen 6. september 2004
Hvilket arbeidsliv / samfunn utdanner vi oss for?

Innlegg av professor Arne Jon Isachsen
Handelshøyskolen BI

HVILKEN ØKONOMISK VERDEN MØTER AVGANGSELEVENE? HVA SKAL DU VÆRE STOLT AV ELLER BEKYMRE DEG FOR I NORGE?

Rektor, avgangselever, venner av OHG,

Hvilken økonomisk verden møter avgangselevene? Den globaliserte verden, kunnskapssamfunnet, og konkurranse- og forskjellssamfunnet møter avgangselevene fra OHG. Og alle oss andre også, for den saks skyld.

Hva særpreger denne verden? Hvordan skal man innrette seg for å mestre denne verden på en god måte og trives i den? Er det noe du burde prøve å endre på?

I

Globalisering betyr at vi får alt og alle mye tettere innpå oss enn før. Varer og tjenester, mennesker og penger krysser landegrensene i dag i et omfang og et tempo vi knapt trodde var mulig den gangen – midt på 1960-tallet – da jeg var elev ved OHG. Hvor mange i vår klasse på ettårs stud.fag hadde reist utenfor Skandinavia? Nedover i Europa og over på de britiske øyer hadde vel noen av de mer utadvendte vært. Men turen over dammen til Amerika var det neppe mer enn en håndfull som hadde tatt, for ikke å snakke om opphold i Afrika, i Australia eller i Det fjerne Østen.

Avgangselevene ved OHG i dag kjenner vel Paris og London like godt som vi i sin tid kjente Stockholm og København. Og Paris og London for oss fra den gang er vel som N.Y. og Bangkok for dere i dag.

Når andre mennesker, med sine kulturer, seder og skikker kommer tettere innpå, settes toleransen på prøve. Her tror jeg vi nordmenn tidvis sliter tungt. Vi er noen heimfødinge. Som totningen sa: ”Samme hvor i verden jeg bor så lenge jeg kan se Mjøsa.” Ting er best på nordmenns vis.

”Do you ski?”, sier vi, og tar det for gitt at folk over hele kloden skjønner hva vi snakker om. Og at de synes ”skiing” er topp festlig. Er sikkert misunnelige på oss som kan det, som ”do ski”. At folk fra andre land kan undre seg over vår draging til å bevege seg utendørs i dyp sne og i ti minusgrader, stiller vi oss uforstående til. Å storme av sted på

noen plankebiter i streng kulde, med svetten silende og snørra hengende, er jo bare det morsomste som finnes! Så tolerant er Ola Nordmann.

Det globale samfunn stiller krav til innlevelse og åpenhet. Men også til refleksjoner rundt verdier og normer. Egne, så vel som andres. Kulturrelativismen går bare så langt. Noe er noe dritt.

Fra egen historie kjenner vi til heksebrenning. Fra 1621 til 1663, dvs. i løpet av 42 år, ble nesten 100 personer, de aller fleste kvinner, henrettet i Vardø. De kom fra små fiskevær på Varangerhalvøya. Den gang bodde det knapt 3.000 mennesker i hele Finnmark. Hekseprosessen i Øst-Finmark var blant de verste i Europa, fortalte historiker Rune Blix Hagen oss i Dagbladet nylig. Vi kan forklare og forstå. Men ikke forsvare slike ting.

Globalisering gir et enormt stort mulighetsområde for den enkelte. Du kan bli hva du vil. Du kan bo hvor du vil. Den selvpålagte begrensning om å kunne se Mjøsa, kan vi fri oss fra. Vi lever ikke lenger i Per Bufast sin verden – ”Du skal òg bli glad i jord, Per ..... Du skal vera på Bufast all din dag”, som Tarjei Vesaas skriver i klassikeren Det Store Spelet i 1934.

Og du kan gifte deg med hvem du vil – om hun vil – trenger ikke lenger være en sambygding.

At så mange muligheter finnes, gjør ikke valgene lettere. ”Hva vil du ha på brødiskiva di”, spurte far når du var liten og satt ved kjøkkenbenken, klar for aftensmat. ”Bestem du pappa”. Det går ikke lenger. Du må selv bestemme. Og ta konsekvensene av dine valg.

Etter avsluttet fire års doktorgradsstudium ved Stanford University i California midt på 1970-tallet, hadde jeg de beste sjansene for å få jobb i en internasjonal organisasjon i Washington DC. Eller en i Basel. Bra lønn. Spennende jobber. Utfordrende faglige miljøer. Men, tenkte jeg, hvor vil jeg like å høre hjemme? Hvor vil jeg at mine barn skal vokse opp? Hvordan vil jeg ha det? Hvem vil jeg være, om fem år, om ti år, om tyve år?

Etter fem eller ti år i DC ville en skitur til Kikut en kald januar dag fremdeles ha den samme appellen? Neppe. Preferansene ville endres. Bedre med to runder på golfbanen i behagelig klima, og en gin-tonic i pausen, enn å fryse beina av seg, halsende inn til Kikut. For der å nyte en kopp varm sjokolade før jeg igjen peser over Fyllingen og over Heikampen ned til Sørkedalen skole.

Heimfødingen slo igjennom. Om jeg i 1975 hadde valgt jobben i DC, og over tid blitt amerikanisert, vil jeg sikkert tilpasset meg godt. Savnet av skiturer ville fortatt seg og gleden over å spille golf ville tiltatt. Det filosofiske spørsmålet melder seg; er det noe poeng i å ha preferanser over fremtidige preferanser? Svarer man ja på det spørsmålet, følger det neste: Hvordan bør du legge opp løpet i årene fremover, gitt dine ønsker i dag om hvem du fem eller ti år frem i tid ønsker å være?

Jeg hadde et valg. Ski eller golf. Resonnerte som antydnet her. Og reiste hjem.

Jeg hadde et valg. Noe av det som opprører meg mest – og nå henvender jeg meg like mye til de voksne i forsamlingen – er folk som sier ”jeg hadde ikke noe valg”. Han som tok jobben i utlandet, og som ble der etter skilsmissen da kona tok barna med og reiste hjem. Spennende jobb – gode penger. Hadde ikke noe valg. Klart han hadde det. Skaffe seg jobb i Norge i stedet. Kanskje mindre spennende og dårligere betalt. Men annen og viktig oppgave ventet. Være far for sine barn.

I avisen for en god uke siden leser vi at Tore-André Flo, etter mer enn 70 landskamper i fotball, takker for seg. Tre barn som gjerne vil se mer av pappaen sin teller mer enn enda flere mål for Norge. Tore-André innser at han har et valg. Og tar et valg. Landslagssjef Åge Hareide tar Flos beslutning til etterretning. Trolig avføder den også en viss respekt.

Å late som man ikke velger, under dekket av ikke å ha noe valg, er å løpe fra sitt ansvar. Hadde ikke noe valg. Måtte se fotballkampen på TV. Og fikk derfor verken vasket opp eller gjort lekser. Den blir for tynn. Du valgte TV-en. Kjeften for manglende oppvask og dårlig resultat på matteprøven dagen etter har du deg selv å takke for. Kanskje var det verdt det – om kampen var ekstremt god, og du har skikkelig dilla på fotball.

II

Kunnskapssamfunnet er dere – avgangselever ved OHG – selv eksempler på. I mål etter tolv års skolegang. Hvordan gjøre det bra i kunnskapssamfunnet? Erverve seg gode kunnskaper, selvsagt. Men også bevare nysgjerrigheten.

Nysgjerrighet – ikke på hvordan naboen kan ha råd til så dyr bil eller hvorfor bestevenninnen har kjøpt **den** fæle kjolen – men på hvordan verden er. Hvordan ting henger sammen. Å lure på ting, som Espen Askeladden gjorde, er lurt. Mot til å stille spørsmål. ”Guts” til å utfordre oppleste og vedtatte sannheter.

”Det går ikke an å tape på fast eiendom”, var en slik sannhet i etterkrigstidens Norge frem til begynnelsen av 1990-tallet. I løpet av et par år sank boligprisene med rundt 40 %. Og de store forretningsbankene gikk overende. Tenk litt over det. ”Det går ikke an å tape på fast eiendom.” Er det en rimelig påstand? Vil den gjelde i fortsettelsen selv om den har gjeldt (eller gjullet?) i tre-fire tiår? Om alle sier det og alle tror det, hva er det da som holdt boligprisene igjen fra å stige enda kraftigere på 1960- og 1970-tallet? Bankenes tak på utlån, stupid.

Med kunstig lav rente og med fullt skattefradrag for renteutgifter ville folk gjerne låne mer enn de fikk. Begrensninger på utlån holdt boligprisene nede, dvs. de steg mindre hurtig enn de ellers ville. Når så bankene slippes fri midt på 1980-tallet, går det som det må: Først en prisboom i boligmarkedet. Så en krasjlanding. Mange av dem som kjøpte sin første bolig i siste halvdel av 1980-tallet, så sin egenkapital forsvinne i løpet av de første par årene på 1990-tallet. Den gamle sannheten om lønnsomheten av å investere i fast eiendom holdt ikke. What goes up, must come down, gjaldt her også.

Sannhet ja, det ingen enkel sak. Fedon-diett – juks og fanteri sier noen eksperter. Sunn og effektiv, mener andre. Hvorfor mener folk det de mener? Kanskje fordi deres egen kapital av kunnskap ville kraftig forringes om verden er annerledes? ”Men freely believe what they desire”, sa Cesaer (men neppe på engelsk).

Hvorfor blir chartister og folk som tror på teknisk analyse av aksje- og valutamarkedet så ofte latterliggjort av professorer i finans og internasjonal økonomi? Fordi de truer oss. For om det er slik at den historiske kursutviklingen for en aksje inneholder informasjon om den fremtidige prisen på den, blir våre teorier om effisiente markeder underminert. Og våre kunnskaper taper seg i verdi.

”Ikke gjør som mora di sier”, er neppe noen god leveregel. Men alltid å skulle adlyde henne er vel neppe heller å anbefale. Med alderen blir det større rom for egne vurderinger. Lytt gjerne til mora di – og faren din også. Still spørsmål. Prøv med en åpen og fordomsfri samtale. Men bestem selv.

Kunnskapssamfunnet krever nysgjerrighet, men også ydmykhet. Ydmykhet overfor alt det du ikke kan. I økonomifaget kan man her ha spesielle ting å slite med. Folk synes ofte at de kan økonomi. Telle penger og fylle ut selvangivelse, samt sunt skjønn, er det noe mer som kreves?

I februar 1861, etter at han hadde blitt valgt til USAs 16. president i november, men før han hadde tiltrådt sitt høye embete, holdt Abraham Lincoln en tale i Pittsburgh i Pennsylvania. Her gjorde han seg til talsmann for at import av jern fra England var en uting. Det var da ingen mening å skipe jern over Atlanter når det samme produktet kunne produseres i Amerika? Slik import burde fases ut.

Lincoln var et selvlært geni. Men hans lesning hadde neppe omfattet David Ricardos fremstilling av teorien om komparative fordeler. Eller Adam Smiths observasjon at stordriftsfordeler kan gi opphav til handel som alle land har glede av. Når en så smart kar som Lincoln lot seg blende av proteksjonistiske argumenter, er det ikke rart at folk flest gjør det.

I økonomi er det tidvis slik at det som synes tilforlatelig og fornuftig ved første øyekast, ikke er det ved andre. Toll på import er ett eksempel. For lav skatt på bolig et annet.

Økonomene står her overfor en utfordring; nemlig å forklare på enkelt vis hvordan ting henger sammen, slik at de som fatter beslutninger, gjør det på best mulig grunnlag. Folk flest må også læres opp. Ellers kan pressgrupper kjøre over politikerne slik at de ikke tør å gjøre det som tjener folket best.

Kunnskap kommer ikke gratis. Her kreves FLID. Det er et gammelt ord. For hundre år siden stod det flid på karakterkortet på skoler på Sørlandet. Fikk du ikke meget i flid, lå du tynt an. Det betød at du ikke utnyttet de evner Skaperen hadde gitt deg. At du ikke fulgte med og oppførte deg ordentlig. Planmessige anstrengelser for å lære mer –

gjennom studier eller på andre måter – er nødvendig for å gjøre det godt i kunnskapssamfunnet. FLID, som de gamle ville ha sagt, inklusive solide doser med pugging.

Men hva skal jeg studere? Det er vel et spørsmål avgangselever ved OHG stiller seg, og vel kanskje allerede har gitt et første svar på. Studer det du har lyst på. Man blir lettere flink i ting man liker. Men i tillegg – og kanskje i motsetning – les så mye matematikk du bare orker i unge år. Alt annet kan du ta som etterutdanning.

III

Konkurrans- og forskjellssamfunnet er også noe som venter OHGs avgangselever. Globalisering og ny teknologi åpner opp for sterkere konkurranse. Gjennom outsourcing kan folk som sitter i New Dehli, betjene sentralbord for bedrifter i Texas. Ikke rart at slike jobber nå er dårligere betalt i Texas enn før. Skikkelig uflaks for amerikanere som mister jobben. FLAKS for indere som er gode i engelsk, gjerne med Texas-aksent, at ny teknologi har utvidet deres markedsmuligheter på denne måten. Og til glede for amerikanske bedrifter og deres kunder at kostnadene går ned.

Essensen i konkurranse er dette: Du kan velges bort. Om andre kan tilby produkter eller tjenester som både er billigere og bedre, vil kundene handle hos dem. Du må enten skjerpe deg eller legge ned. Ellers blir du lagt ned, dvs. går konkurs.

Markedsøkonomien er effektiv men brutal. Konkursmekanismen røsker opp i systemet. Den ser til at kapital og arbeidskraft blir frispilt fra mindre produktiv virksomhet til mer produktiv virksomhet. Et grunnleggende problem i Russland og Kina er fravær av en velfungerende konkursmekanisme. Verken lovverk eller tradisjon legger forholdene til rette for at virksomheter som ikke har livets rett, på en ryddig måte gis anledning til å gi opp ånden, dvs. gå konkurs. Statlig eierskap, vet vi fra egen erfaring, er ikke så enkelt forenlig med nedleggelse og omlegninger.

I den sosialistiske ideologi og tradisjon står likhetstanken sterkt. Det er vakkert. Men effektiviteten blir lett skadelidende når det private profittmotivet tas bort. Og likheten blir ofte uthulet gjennom omfattende korrupsjon. ”De later som de betaler oss. Og vi later som vi jobber.” Det var russernes sammenfatning av det tidligere planøkonomiske systemet, kjennetegnet av køer og varemangel. Men en basis var sikret for de fleste, dvs. tilgang på det aller mest nødvendige av mat og klær, husly og varme, helsestell og sikkerhet.

Overgang til marked og en fenomenal økonomisk vekst – i Kina er BNP pr. innbygger blitt syvdoblet siden Deng tok over i 1978, skal vi tro tidsskriftet *The Economist* – har gått sammen med økende forskjeller. ”To get rich is glorious”, sa Deng. I dag er om lag 100 millioner av 1,3 milliarder kinesere rike. Vi finner dem langs kysten. I innlandet derimot, har bedringen i levestandard vært langt mer beskjeden. Forskjellene øker.

Det statlige helsevesen som under Maos tid fungerte godt, og som ni av ti kinesere hadde tilgang til, er i ferd med å kollapse. Barfotlegene som gjorde godt i bygd og by, er ikke lenger tilgjengelig i samme grad som før. I stedet finner en privatisering av helsevesenet sted. De hundre rike millioner kinesere har råd til det. For andre kan sykdom være ensbetydende med fattigdom. Dårligere helsestell i store deler av Kina, gjør at forventet levetid er synkende i de indre deler av dette Midtens Rike.

I et lenger perspektiv står Kina overfor en eldrebølge som kan skremme de fleste. Mens det i dag er 6,4 kinesere i arbeidsfør alder for hver kineser over 60 år, vil det i 2040 bare stå to arbeider bak hver pensjonist. Står vi, for første gang, overfor et stort land der folket eldes før det blir rikt?

Også i den vestlige verden er forskjellene økende. Når billig arbeidskraft i New Dehli kan konkurrere med ufaglært arbeidskraft i Texas, er det klart at lønnsforskjellene i Amerika vil øke. Globalisering kan ha som konsekvens økende forskjeller i de rike landene. Den – globaliseringen altså – kan sette en grense for den videre utvikling av velferdsstaten. Eller globaliseringen kan holdes i tømmer ved restriksjoner på ”flyttbarheten” av kapital, mennesker og jobber. For fattige folk i fattige land vil slike begrensninger fra de rike lands side være meget ødeleggende. Spør bare dem på sentralbord i New Dehli som nå har godt betalt arbeid. For å gjøre en enda bedre jobb følger mange av dem med i amerikansk fotball. Det gir grunnlag for tørrpratning med dem som ringer inn, inntil vedkommende man skal ha fatt i, blir ledig.

William McDonough, chairman of the Public Company Accounting Oversight Board (whatever that is) har følgende å si om de økende forskjellene på toppen i amerikansk næringsliv:

In 1980, the average Fortune 500 CEO made 40 times more than the average person who worked for him or her .... By 2000, it was 400 and 500 times, and last year I believe .... it was about 530 times. There is no economic theory on God's planet that can justify that.

På bunnen går det også feil vei. Det er nå 36 millioner fattige i USA, en økning på 1,3 millioner i løpet av det siste året. Barn og svarte er hardest rammet.

Hvordan møte problemet med økende forskjeller? I gamle dager var det noe som het ”kostegjengen” på Saugbruksforeningen i Halden (som nå er en del av Norske Skog). Folk som av ulike grunner ikke lenger hadde så mye å bidra med i den løpende produksjonen, kostet det rent og pent over alt. Ut fra rene lønnsomhetsvurderinger, en lite lur politikk fra bedriftens side. Ut fra samfunnets vurdering, egentlig en veldig god ordning. Folk har sitt daglige arbeide å gå til. Mottar en lønn til å leve av. Bidrar til å skape trivsel. Men neppe noe nettobidrag til bunntinjen.

I dag er stikkordet Corporate Social Responsibility (CSR). Hvordan skal selskaper ta ansvar i det større samfunnet som næringslivet er en del av? Om du som avgangselev fra

OHG skulle være interessert i samfunnsmessige sider av næringsvirksomhet, kunne dette kanskje være et tema å kikke på?

IV

FLID og FLAKS har jeg allerede vært inne på, som viktige ingredienser for å kunne gjøre det godt i vår globaliserte, konkurransepregede og kunnskapsbaserte verden.

FORBINDELSER er nok også av betydning, er jeg lei for å måtte si. Lenge var jeg av den klare formening at det eneste som teller for å gjøre suksess i næringslivet, er hardt arbeid, egen innsats og gode kunnskaper. Har alltid hatt liten sans for det å sno seg frem via ”kontakter” eller ”forbindelser”. Stå på egne bein og grei deg sjæl!

I moden alder er det vanskelig å unngå erkjennelsen at kontakter kan være nyttig. Fått et annet ord som lyder litt mindre ”sleipt”. Det gjelder å etablere et **nettverk** og å utnytte det på en god måte. Sikkert lurt det. Sparer transaksjonskostnader når man gjennom nettverk kan etablere tillit. Nyttige nettverk bedrer tilgangen på relevant informasjon og kan således bidra til bedre beslutninger.

Madeleine Albright, USAs forrige utenriksminister, har dette å si om saken:

Kvinner er veldig flinke til å skaffe seg venner, men ikke til å bygge nettverk.
Menn er motsatt.

Hva mener du?

Hvis du er litt sær og ikke liker tanken på å skulle ordne opp via forbindelser, kanskje den akademiske løpebanen er noe for deg? Her er nysgjerrighet en viktig driver. Og jobben må du stort sett gjøre selv. Imidlertid er det bekymringsfulle tegn også på den akademiske himmel. Oppdragsforskning – der den som betaler bestemmer tema og langt på vei også bestiller konklusjoner – er stadig mer utbredt. Hvor blir det da av den frie forskning? Hvor blir det av Askeladdene som lurere på ting, uten tanke på å skulle tjene noe eller produsere noe?

V

Så står de der da, de tre f-ene

- Flid
- Flaks
- Forbindelser

Den første kan du gjør noe med. Jobbe hardt og målbevisst.

Den andre – flaksen – er det verre med. Minnes historien om meglerhuset som søkte analytiker. Fem hundre søknader. Sjefen sendte 450 i papirkurven uten å åpne. ”I denne bransjen trenger man flaks”, sa han, ”og det har ikke disse folkene”.

Forbindelser står vel i en mellomposisjon. Du kan gjøre en del for å etablere gode nettverk. God utdanning – flid – lettere nettverksbyggingen, vil jeg tro.

VI

Litt rart å stå her på talerstolen for i henimot tre kvarter å gi til beste synspunkter på verden og på hvordan unge mennesker kan innrette seg i den. Gjelder å unngå det pompøse og høytidelige. Og det selvfølgelig og kjedelige. Men likevel mene alvor, dvs. legge frem synspunkter og vurderinger jeg synes er viktige.

Har ofte stusset ved folk som ikke makter skillet mellom det høytidelige og alvorlige. Det første er ingen forutsetning for det siste. Nesten tvert i mot.

Et par minner fra egen OHG-tid kan det vel være naturlig å trekke frem, før jeg runder av med noen få ord om del to av dette bestillingsverket, nemlig en vurdering av hva man kan være stolt av eller bekymre seg for i Norge.

Olaf Karl Stangeland het han. Vår glimrende lærer i regnskap. Men alle sa bare OK Stangeland. Ingen kunne skrive så fine tall som han. Glemmer ikke OKs åttetall, det var to nuller over hverandre. Så sirlig, så sirlig. Den på toppen litt mindre enn den under.

Noen år senere, på Handelshøyskolen i Bergen, møtte jeg Stangelands likemann. Arne Kinserdal, het han. Den gang lektor i regnskap, senere rektor ved NHH. Han skrev like fine tall. Mon tro, tenkte jeg, underviser Stangeland og Kinserdal i regnskap fordi de skriver så elegant tall på tavla? Eller skriver de så flotte tall fordi de underviser i regnskap?

Korrelasjon eller samvariasjon er en ting. Årsak og virkning noe ganske annet.

Det faget jeg hadde mest nytte av på stud.fag var maskinskriving. En kyndig og myndig kvinne ledet oss gjennom touchmetoden på gamle Remington-maskiner. Du verden så mye tid jeg senere har spart på å kunne skrive med åtte finger i stedet for to.

VII

Stolt av ja, hva skal du være stolt av i Norge? Einar Gerhardsen, vår statsminister og ledende politiker i etterkrigstiden frem til tidlig på 1960-tallet, sa en gang at det nå måtte bli slutt på at arbeidere skulle stå med lua i handa. Det har vi fått til. Det synes jeg du skal være stolt av.

Vi har det godt i Norge. Er vel ikke noe annet land det er bedre å bo i. Det har også FN funnet ut, i sin Human Development Report. Men er vi mer fornøyde? I sommer besøkte vi venner på en liten holme rett utenfor Kragerø, denne lille Sørlandsbyen som om sommeren kan virke som en forlengelse av Oslo 3. Ny 19 fots båt med 115 hester. Joda, freste ut til øya på fem minutter. Før, i den gamle 14 foter'n med 9,9 hester, tok det syv minutter. Men nå hadde alle i området vippet opp et par hundre tusen pluss, og skaffet seg fetere båter. Mer fornøyde? Neppe. Det relative bildet var som før. De som var først ut med finere båt, hadde trolig en kortsiktig glede. Men nå var alt ved det gamle.

VIII

Hva jeg – eller du – skal bekymre oss over i Norge? Ingen ting. Bekymre seg er spilt tid og krefter. ”Bekymre deg ikke over dagen i morgen”, står det i Bibelen, ”hver dag har nok med sin egen plage.”

Det er noe negativt og passivt over det å skulle bekymre seg. Preg av å skulle stikke nesen sin bort i andre folks saker.

Er du bekymret for barnet ditt, som er i ferd med ikke lenger å være det, at han eller hun drikker i helgene? Og drikker mye? Klart at noen og enhver kan bli engstelig over slikt. Men å ta temaet eksplisitt opp, snarere enn å gå der umelende å bekymre seg, har kanskje noe for seg? Snakke om det. Hva foregår? Mulige konsekvenser? Kan underliggende URO finne andre utløp? Ikke vet jeg. Men kanskje senere innlegg kan kaste lys over dette?

Jeg vil altså ikke i særlig grad bekymre meg. Vil heller peke på noen forhold som avgangselevne ved OHG kanskje skulle tenke litt over, eller ha fokus på.

- Hvordan bevare og utvikle ydmykhet og nysgjerrighet?
- Hvem vil du være om ti år?
- Hva er du stolt over og kan glede deg over hos deg selv?

Det siste punktet er selvvalgt tema i dette foredraget som nå går mot sin slutt.

IX

Du er frisk og rask. Mor og far er greie. Du har gode venner. Er selv en god venn. Har de beste utsikter for fremtiden.

Lag din egen liste. Kos deg med alt det som er bra og positivt. La det synke, til glede og vederkvegelse.

Her har vi litt å lære av 21-årige Hadia Tajik, som har hatt sommerjobb som journalist i Dagbladet.

Tror du på noe?

Jeg tror på meg selv. Jeg synes flere burde gjøre det.

Tro på deg?

Eh, nei. Tro på seg selv. Men det er fint om de tror litt på meg også.

Takk for oppmerksomheten.